

ЛОПОХА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

студентка магістерської програми
«Зв'язки з громадськістю», НаУКМА, м. Київ

Небезпека інфодемії на прикладі фейків у російсько-українській війні

Інфодемія - надто швидке масоване поширення інформації як точної, так і помилкової. Нова дефініція утворена поєднанням слів "інформація" та "епідемія", оскільки розповсюдження неправдивих тверджень можуть набувати такої механіки як і розповсюдження хвороби [1]. Інфодемія спрямована на поширення інформації в традиційних медіа й соціальних мережах. Інфодемія може включати навмисне поширення неправдивої інформації, а також хибне сприйняття реального факту й подальше поширення думки, яка не відповідає дійсності, створення чуток та теорій змови [2]. Частіше вживається у негативному значенні, щоб охарактеризувати стрімке зростання кількості та масштабів поширення фейків внаслідок браку достатньої кількості достовірної інформації для формування повної картини подій та створення, на їх основі, власної думки з того чи іншого приводу.

Виклики інфодемії полягають у тому, що фейкові новини можуть підтримувати необґрунтовані твердження про події, поширювати неперевірені факти, а також заперечувати те, що було ґрунтовно аргументовано раніше, натомість пропонуючи неправдиву інформацію та пропагандистські наративи.

Загрози полягають у реальному впливі на громадську свідомість та настрої. Наслідки інфодемії можуть завдати шкоди суспільству та посіяти недовіру серед громадськості.

Інфодемія в тому чи іншому вигляді існує вже століттями, інтернет є новим інструментом її поширення. Явище поширення фейкової інформації досліджувалося, зараз механізм її дії можна лаконічно охарактеризувати за допомогою "Трикутника дезінформації".

"Трикутник дезінформації" (див. Дод.1) представляє три елементи, необхідні для успіху кампанії фейкових новин і маніпулювання громадською думкою, без жодного з цих факторів дезінформація не зможе поширитися та досягти цільової аудиторії.

Інструменти: сервіси для накрутки показників активності у соцмережах та на сайтах новин, таких як лайки, коментарі, поширення ботоферми для просування певних ідей у коментарях та

на форумах, сфорсовані результати опитувань, статистика для створення необхідної для того, щоб створити певне враження у глядачів тощо.

Соціальні мережі: тобто майданчики для поширення дезінформації, адже для того аби досягнути мети й ввести людей в оману інформація має бути отримана цільовою аудиторією, тому використовують платформи, де ЦА найбільше проводять часу в пошуку нової та актуальної інформації. В контексті дезінформації у російсько-українській війні це найчастіше новинні пабліки у телеграм, вайбер та інстаграм.

Дезінформація – спосіб психологічного впливу, який полягає в свідомому поширенні неправдивої інформації, як достовірної з метою введення в оману громадськості та спотворення реальної картини подій [3]. Мотивація поширення дезінформації: політична, фінансова.

Успіх кампанії дезінформації залежить від того, наскільки вона впливає на реальний світ[4].

Шляхом боротьби з дезінформацією є створення державними установами служб для спростування фейків, а також запровадження правил і покарання сайтів, які публікують дезінформацію.

Механізм дії та небезпеки інфодемії:

- Фейк про те, що українські військові нібито жорстоко поводяться з полоненими орками [5].

Офіційна сторінка СБУ в телеграм підтвердила інформацію щодо появи у інфопросторі телеграм-каналів російських фейків, де українські військові нібито знуцаються з полонених окупантів, вбивають та завдають їм каліцтв на відео. Механізм дії інфодемії в даному випадку полягає у зміщенні ракурсів уваги. Звірства росіян шокували світ та не залишили сумнівів у жорстокості окупантів й нехтуванні ними будь-якими конвенціями, тому за допомогою зрежисованих роликів росіяни намагаються підмінити поняття та нав'язати думку про те, що саме українські військові порушують міжнародні домовленості про умови утримання полонених. Фейки легко спростовують відео за участі самих полонених, прес конференції, а також репортажі міжнародних новинних каналів.

- Фейк, про те, що українські військові, яких роспропаганда називає “нацистами”, нібито вбили батьків дітей із Маріуполя, яких прийшли рятувати орки.

Увага російських пропагандистських ЗМІ була сильно прикута до полку “АЗОВ”, який є одним із найсильніших підрозділів ЗСУ та представляє для рос армії велику загрозу й небезпеку.

Фейкові новини як інструмент дезінформації використовували, щоб створити для українських військових репутацію нелюдів та підтримувати у росмедіа міф про “освободителей”. Поширювали міф про те, окупанти врятували дітей із Маріуполя, батьків яких за їх словами вбили українські військові, яких вони називають “нацистами”. Рос ЗМІ стверджували, що “АЗОВ” використовує житлові будинки як прикриття й обстрілює мирне населення.

Окрім дезінформації у ЗМІ окупанти поширювали фейки за допомогою гучномовця, яким на вулицях Маріуполя сповіщали про те, що Запоріжжя вже не приймає біженців, а Одеса вже під контролем окупантів й виїжджати можна тільки до росії. Такі цинічні дії були вчинені свідомо для того, щоб зірвати евакуацію та налаштувати Маріупольців проти України.

Як відомо 11 листопада 2022 року ЗСУ звільнили Херсон, ця новина одразу розлетілася як українським, західним, так і російським інфорпростором. Щоправда її висвітлення сильно відрізнялось. Російські журналісти, у притаманній їм манері, приховували правдиві факти й видавали відступ за планове перегрупування військ.

Таким чином, рос змі спотворюють справжню картину того, що відбувається й розповсюджують завідомо неправдиву інформацію, переміщуючи ракурс уваги аудиторії на фейки й приховують реальну причину виводу військ з Херсону, адже вивід військ не був рішенням командування рос армії, а став наслідком успішного контрнаступу ЗСУ.

Висновки. Інфодемія є реальною загрозою для інформаційного простору, особливо під час війни. Фейкова інформація може ввести в оману та нав'язати ворожі наративи. Незалежно від засобу поширення дезінформації суспільству потрібен час, для того щоб створити нові соціальні норми та саморегуляцію. Обізнаність із методами дезінформації та інфодемії може допомогти визначити неправдиву інформацію, а критичне мислення краще протидіяти їй. Викриття фейкової та пошук достовірної інформації допоможе вберегти громадськість від маніпуляцій та пропаганди.

Додатки:

Дод.1.

Список джерел:

1. [Infodemic. \(n.d.\). Wikipedia.](#)
2. [NCBI – Challenges of an 'infodemic': Separating fact from fiction in a pandemic. \(n.d.\).](#)
3. [Дезінформація. \(n.d.\). Енциклопедія Сучасної України.](#)
4. [Fake News and Cyber Propaganda: The Use and Abuse of Social Media - Noticias de seguridad. \(n.d.\).](#)
5. [Російські фейки. \(n.d.\). Телеграм-Канал Служби Безпеки України.](#)